

För en kvinnas skull : historisk
pennteckning : för Bohusläns
allehanda gen...

Trolle, Henrik af,

59 C Br.

Roman.
9v.
(32v.)

FÖR EN KVINNAS SKULL.

HISTORISK PENNTECKNING

av
H. af TROLLE.

För Bohusläns Allehanda
genom Följetongs-Biblioteket.

EFTERTRYCK FÖRBJUDES.

UDDEVALLA
BOHUSLÄNS ALLEHANDAS BOKTRYCKERI.
1890.

Om Peder Brækestö var svensk eller norrman till börden, om han var född på hinsidan Kölen eller om hans vagga stått på svensk grund och botten, var svårt att afgöra, ty han talade lika bra eller lika dåligt såväl svenska som norska. Var han i Sverige, så skälde han och ondgjordes på norrmännen, och var han hos dem, så fingo svenskarne sina fiskar varma. Han var en stygg karl med en falsk och inbunden karaktär, en grälmakare, som stälde till slagsmål och spektakel hvar helst han kom. Han var hatad och fruktad af alla, älskad af ingen samt, i likhet med Jerusalems beryktade skomakare, hvars yrke han hade till födkrok, ständigt stadd på vandring. Peder Brækestö var stor och stark, skelade med det ena ögat och såg argt på folk med det andra, och hans eldröda hår var just ej egnadt att ingifva förtroende för mannen; ty säge hvad man vill, men rödt hår är just icke något godt tecken.

Peder var mångkunnig och förstod litet af hvarje. Han lappade lika bra gamla segel som han flickade i hop gamla stöflar och skor. Som timmerman fuskade han med yxan, och var han i Norge, när sillfisket pågick, fann man honom med som notdragare i någon båt. Han var äfven smått sjöman; åtminstone kunde han slå en knop och styra en båt, en konst, som han fått lära under sin samvaro med norska fiskare och lotsar.

Året 1809 var inne, och krigslågan brann i hela Europa. Danmark och Norge lågo i krig

med England och Sverige. Norge egde till sitt försvar mot fiendtliga kryssare blott en fregatt Najaden på 42 kanoner, några briggar samt ett fåtal kanonslupar. Med dessa skulle det värja sina kuster samt skydda den viktiga korntillförseln från Danmark, hvars stora örlogsflotta blifvit bortkapad af engelsmännen tvänne år förut, eller 1807.

En vacker dag — det var i slutet af januari månad 1809 — visade Peder Bræckestö sin fula uppsyn och sitt eldröda hår i den lilla norska staden Riisöer, ett ställe, der han med en viss förkärlek älskade att uppehålla sig. Denna gång var skomakaren hjertligt välkommen, ty man behöfde hans talanger beträffande både segel och sjöstöflar.

Hos sin gamle bekante Jesper Budde, som var en af de skickligaste lotsarne såväl i Riisöer som i det närbelägna Arendal, tog skomakaren sin bostad. Jesper egde en den fagraste dotter, och Peders skelande öga hade länge kastat de kärvänligaste blickar på Synnöve. Vid sina besök medförde han alltid åt henne någon gåfva, och denna gång förärade han flickan ingenting mindre än en vacker silfverkedja med många vidhängande hjertan, löf och sirater.

»Tack, Peder, det var skickeligt gjordt af er att tänka på mig med den här vackra kedjan», yttrade Synnöve, i det hon fäste den kring sin snöhvita hals och synade sig framför spegeln. »Ni är en god man, Peder, och ingalunda så elak, som folk vill påstå.»

Bræckestö, som befann sig ensam i rummet med henne, lät Jespers stora stöfvel, den han höll på att lappa, hvila i sitt knä och såg bort till den unga flickan, hvars långa, guldglänsande

hårflåtor virade sig som en krans kring det täcka hufvudet.

»Så vacker hon är!» mumlade skomakaren, i det han rent af »slukade» henne med sina otäcka ögon. Högt sade han: »Folk pratar så mycket, som inte är att sätta tro till. Jag är nog beskedlig och god mot dem, som visa sig vänliga mot mig. Er, Synnöve, har jag alltid hållit af, och vill ni bara som jag, så skulle ni må som en prinsessa.»

»Bli er hustru — tycker ni det!» svarade Synnöve skrattande. »Först och främst är ni dubbelt så gammal som jag, och sedan så...»

»Och sedan, sade ni? Fortsätt, Synnöve, ty en gång skä' det ändå komma på det klara oss emellan.»

»Något oklart har väl aldrig funnits emellan oss», svarade den vackra flickan glädtigt; »men för resten är jag redan — förlofvad.»

Bræckestö stirrade några ögonblick på Synnöve. Derefter reste han sig häftigt, så att Jespers stora stöfvel föll dånande i golfvet.

»Förlofvad, sade ni?» utbrast han med ett hotfullt tonfall i rösten. »Med hvem, om jag får fråga?»

»Med Lorents Knap, min ungdomsvän samt Riisöers skickligaste lots och djerfvaste sjöman», svarade Synnöve, utan att märka hur skomakaren bleknade. »Vid midsommartiden skä' vi hålla bröllop, och den här vackra kedjan, ni gifvit mig, skall jag bära som brud. Nu, min gode Peder, ha vi det ju alldeles klart oss emellan?»

»Lorents Knap!» mumlade skomakaren med ett olycksbådande uttryck i sitt ansigte. »Det var Lorents Knap, som, när jag sist uppehöll mig här, kastade ut mig från dansstugan och kallade mig

en oäring. Jag har inte glömt det; inte heller ska' jag glömma, att han tagit Jesper Buddes dotter ifrån mig.»

»Hvad pratar ni för något med er själf?» sporde Synnöve, som nu lemnade sin plats framför spegeln och räckte Bræckestö handen. »Vi äro ju lika goda vänner, fast jag skall gifta mig. Med er skall jag dansa andra dansen på mitt bröllop, och ingen annan än ni skall sy mina brudskor.»

»Det låter godt, och jag ska' ha edra löften i godt minne, om jag vid den tiden är qvar här på orten», svarade Bræckestö, i det han återtog sitt arbete. »Jag törnar väl ut ett slag med på fisket, och sedan bär det nog åstad på en tripp till Sverige; det är länge sedan jag var på andra sidan fjellet.»

Synnöve nickade vänligt åt honom och lemnade rummet. Blifven ensam, slog skomakaren sin knutna hand i skobänken och drog till med en kötted.

»Dæveln gale mej, ska' inte Lorents Knap få känna på min långa slidknif! Han har kallat mej oäring, och det glömmet jag aldrig. Och han skulle gifta sig med Synnöve? Nej, det ska' jag väl försöka hindra, om det än kostar mig lifstidsarbete på Fredrikshalds fästning, och blir det bröllop af, så hämnas jag inte blott på brudparet, utan hela Riisöer och Arendal sk'a få orsak att inte så lätt glömma Peder skomakare.»

* * *

Synnöves och Lorents Knaps bröllop firades verkligen på utsatt tid, och som Peder Bræckestö då var borta, fick han hvarken sy brudskorna eller tråda den utlofvade dansen. Sex veckor

före bröllopet hade han lemnat Riisöer. Lorents Knap var borta på en sjöresa till Holland, och Bræckestö, som ej trodde att hans rival så snart skulle komma tillbaka, gaf sig ut på vandring.

Den 6 juli, således ungefär 14 dagar efter sedan Jesper Budde hållit bröllop för sin dotter, låg den förut nämnda fregatten »Najaden», under befäl af kapten Holm, jemte tre briggar till ankars i hamnen på vestra sidan af Sandön mellan Arendal och Riisöer. Briggarne vara »Lolland», kaptenlöjtnant Krieger, »Samsö», kaptenlöjtnant Grothschilling, och »Kiel», kaptenlöjtnant Otto Rasch.

Mot aftonen upptäcktes fiendtliga, engelska fartyg utanför hamnen. Dessa voro skeppet »Dictator», briggen »Calypso» på 18 kanoner, briggen »Podargus» på 14 och briggen »Flamer», likaledes på 14 kanoner.

Holm vände sig till lotsarne med förfrågan, om han kunde ligga säker för ett anfall på den ankarplats, han valt. Såväl Jesper Budde som dennes måg, Lorents Knap, jemte öfriga lotsar förklarade, att hans fartyg, dolda af de höga fjellen, ej kunde ses ifrån sjön, att de voro fullkomligt trygga, och att fienden ej skulle våga sig in genom det bugtande och öfver en half mil långa inloppet till hamnen. Holm satte lit till dessa försäkringar, och allra minst kunde han föreställa sig, att de fiendtliga fartygen skulle våga ett sådant försök, då det led emot aftonen och natten. Han lät därför ro sig i land och tog jemte de andra cheferna plats på toppen af ett högt fjell för att iakttaga den engelska eskaderns rörelser.

Snart skulle han likväl bringas ur sin villfarelse, ty plötsligt syntes »Podargus» hålla in mot land, och de öfriga fartygen följde efter i dess

kölvatten. Det var tydligt, att ett förråderi var med i spelet.

Alla Riisöers lotsar voro ombord på »Najaden». Hvem var väl den usling, som förde fienden in i hamnen? Kunde en norsk man glömma sig till den grad, att han, lockad af fiendens guld eller i fara att förlora lifvet, gifve sina landsmäns sista och enda fartyg till pris åt fienden?

Den gamle Jesper Budde förklarade, att ingen norsk lots kunde begå en sådan handling. Podargus styrdes af en främlings hand, derpå ville han våga sitt hufvud, och hans tro delades af de andra.

Kapten Holm kunde emellertid ej tänka på att inlåta sig i strid med den öfverlägsna styrka, hvaraf han såg sig hotad, och hade därför intet annat val än att med största skyndsamhet söka komma under segel för att nå en säkrare hamn. En sådan hoppades han finna i det omkring en mil ostligare liggande Lyngör, der, enligt lotsarnes uppgift, lineskeppet omöjligen kunde flyta in, och der farvattnet dessutom var så svårt, att fienden näppeligen vågade sig efter. Mellan Borön och Sandö är också inloppet så smalt, att ett lineskepp med utsatta läsegelsspiror skulle få dessa afbrutna mot de höga fjellsidorna.

»Så må vi då i Guds namn söka Lyngör», yttrade kapten Holm till sina underbefälhafvare. »Jag sätter full tillit till Jesper Buddes och hans kamraters utsago.»

Najaden och briggarne gingo under segel och styrde genom skärgården, tätt förföljda af fienden. En frisk sydostlig vind blåste, och den lilla norska eskadern ilade hän mot det räddande målet. Men fienden styrde samma kurs med en djerfhet och säkerhet, som tydligen visade, att den vägledes af någon, som var väl bekant med farvattnet.

Dictator och Calypso började nu en liflig kano-
nad med sina bogkanoner, som af den norska eskadern
lika hurtigt besvarades. Ekot bland fjellen upp-
repade hundrafaldigt kanonernas åskor. Det var
en scen, lika liflig som fångslande.

»En förrädare lotsar fienden, det slår inte
fel», yttrade nu Jesper Budde till Najadens oför-
färade och tappre chef. »Hvilken skam för gamla
Norge, om förrädaren tillhör vårt folk!»

»Ja, att fienden har lots ombord, är säkert»,
svarade Najadens befälhafvare med mörk uppsyn.
»Utan en sådan kunde ingen främling vägleda sig
in i skärgården».

Hade han kunnat kasta en blick ombord på
Dictator, skulle han upptäckt en man på linie-
skeppets back, som med ett djefvulskt leende kring
munnen såg hän mot den flyende lilla norska
eskadern. Bredvid honom stod kapten Stewart,
chefen för den fiendtliga flottiljen, och mottog hans
order rörande styrningen.

»Babord litet, styrbord litet, rätt så!» kommen-
derade mannen med det hemska grinet, på en slags
matros-engelska. Lotsen, förrädaren var Peder
Bræckestö, lätt igenkänlig på sitt röda hår och
sitt skelande öga.

»Jag har svurit att hämnas, och min hämd
skall bli förfärlig!» mumlade den eländige. »Jag
kom för sent till den fagra Synnöves bröllop, och
min knif har ej fått pröfva sin egg på Lorens
Knap. Men gömdt är inte glömdt, och nu är det
min tur».

Aftonens skuggor föllo allt tätare. Månens
klot steg upp öfver de höga fjellen. Kanonadens
blixtrar uppiyste allt emellanåt scenen.

Ankommen utanför Lyngör, seglade Najaden
in genom det nordvestliga loppet, och omkring kl.

half 8 lät hon ankarne falla ungefär midt i hamnen. Briggarna ankrade bäst de kunde. Lolland hade kommit först in och låg på babords sida om Najaden, under det Kiel lade sig på dess styrbords sida. Samsö åter ankrade längre ostligt.

Men innan fregatten ens fått sina segel beslagna, löpte Dictator omkring kl. 9 in i hamnen och lade sig med förskeppet på grund, så att hans bredsida vändes emot Najaden och briggarna. Podorgus hade under inseglingen stött på grund i ytterskären, och Flamer hade kvarlemnats för att assistera den.

Det var således mot Dictator och Calypso, som de norska fartygen hade att strida.

De norska briggarna hade i följd af den trånga hamnen och andra missgynnande omständigheter fått ett så ofördelaktigt läge, att deras batterier ej kunde riktas mot fienden, hvaremot Dictator kunde beskjuta Najaden med hela sin bredsida.

Under dessa omständigheter var intet verkligt motstånd möjligt i längden, så mycket mindre som lineskeppets öfverlägsna eld understöddes af Calypso. Emellertid försvarade sig kapten Holm med den största tapperhet och uthärdade denna olika strid i öfver en timme.

Ett lag från Dictator fälde slutligen alla Najadens master på en gång. Det öfversta däcket föll dervid ned på batteriet och gjorde detta obrukbart samt bragte fregatten så mycket öfver på babords sida, att dess kanonportar nådde vattnet och gjorde fregatten till ett vrak, hvarje minut färdigt att sjunka. Dertill kom, att elden, som redan ett par gånger förut kommit lös, men blifvit dämpad, nu med yttersta häftighet bröt ut på flera ställen.

Det återstod ingenting annat än att söka rädda

den ännu kvarvarande besättningen och de sårade från det brinnande och halfsjunkna vraket, medan kapten Holm sjelf, som gick i land mellan klockan 11 och 12 på natten, begaf sig vester hän för att samla de i närheten stationerade kanonbåtarna.

Efter Najadens ödeläggelse riktades linieskeppets eld uteslutande mot briggarne, och dessa kunde ej göra något motstånd mot en så öfverlägsen fiende, som dessutom låg så nära att dess musköteri mejade ned folket på däck. Kaptenlöjtnant Krieger gick därför med sitt folk i land från Lolland, efter att ha satt eld på fartyget; Rasch på Kiel strök sin flagg, men kunde icke undkomma med sitt folk; kaptenlöjtnant Christie, som i stället för sin sårade chef förde befälet på Samsö, kapade ankartåget och var nog lycklig att genom det nordostliga loppet slippa undan.

När kapten Holm kom tillbaka, fann han, att löjtnant Mecklenburg anländt med tre kanonjollar från Öster-Riisöer. Med dessa förenade sig ytterligare tvänne jollar, och nu beslöt Holm att angripa linieskeppet. Detta hade emellertid hissat parlamentärflagga, och dess chef erbjöd sig att utlemna de fångar han gjort, om man ville tillåta honom att obehindradt lemna hamnen med Dictator och Calypso jemte de eröfrade briggarne Lolland och Kiel. Holm, som hvarje ögonblick väntade förstärkning af den Arendska flottiljen under kaptenlöjtnant Dietrichson ville ej gå in derpå, utan angrep Dictator och Calypso med sina fem jollar samt öppnade emot dem en häftig långskeppseld, som förorsakade stor skada.

I detta kritiska ögonblick sprang en frisk landtbris upp. Engelsmännen begagnade sig af den och lyckades att genom det sydvästliga inloppet rädda sig undan kanonbåtarnes ödeläggande

eld. Holm förföljde dem med sina kanonbåtar, men måste dock snart afstå från jagten. Han vände således tillbaka får att återeröfra de förlorade briggarne; men dessa voro redan tagna i besittning af sina egna besättningar. Elden ombord på Lolland hade engelsmännen lyckats dämpa, och den tappra Holm hade således den tillfredsställelsen att återfå sina trenne briggar i ett någorlunda oskadadt skick.

Förutom fregatten, som var sjunken på 19 fots vatten, hade kapten Holms eskader förlorat 133 döda, 102 sårade och fyra fångar. Såväl Dictator som Calypso hade erhållit åtskilliga grundskott och lidit mycken skada i öfrigt på skrof och rundhult.

Nidingens hämnd blef lyckligtvis ej så fullständig, som han hoppats; men den var dock tillräckligt stor för att sprida djup sorg och bedröfvelse bland Norges folk öfver förlusten af så många tappra sjömän jemte dess enda större krigsfartyg.

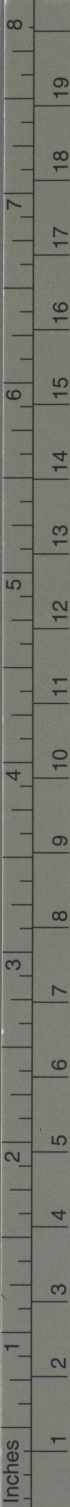
Klockan 6 på morgonen, sedan fienden kommit ut till sjös, anlände kaptenlöjtnanten Detrichson med sina fem kanonbåtar. Hade dessa kommit några timmar tidigare till stridsplatsen, torde utgången af kampen utfallit helt annorlunda för engelsmännen. Men denna division af flottiljen hade varit engagerad mot briggarne Podargus och Flamer, af hvilka den förstnämnda stod på grund. Efter en strid, som rasade i ungefär $2\frac{1}{2}$ timme, och under hvilken den ene briggen fått sin stormärsrå sönderskjuten och båda erhållit många grundskott, lyckades det dem ändtliga att komma till sjös och i säkerhet för kanonbåtarna. Ankommen till hamnen, erfor Dietrichson, hvad der tilldragit sig och skyndade ost efter, men anlände tyvärr för sent till Lyngör.

Denna i alla hänseenden märkvärdiga strid, vittnande lika mycket om britisk djerfhet som om mod och uthållighet hos de norska cheferna, deras officerare och manskap, väckte mycken uppmärksamhet på sin tid. Många rykten voro i omlopp angående den person, som lotsat fienden in i skärgården och till Lyngör. Minst kunde man dock ana, att Peder Bræckestö, den rödhörige skomakaren, af hämbegär och för en kvinnas skull ådragit den lilla norska marinen förlusten af dess enda fregatt och så mycket folk.

Peder Bræckestö syntes aldrig mera till i Norge.

Troligt är, att »oäringen», förrädaren följde med fienden till England och i främmande land dolde sig undan en möjlig upptäckt, samt att han der fick lida de bittraste samvetskval — ett straff, måhända långt outhärdligare, än om han drabbats af den menkliga rättvisan.

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
								
								